

ЗНАЧАЈ И ПРОБЛЕМАТИКА ИЗГРАДЊЕ МАЛИХ ХИДРОЕЛЕКТРАНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

SIGNIFICANCE AND PROBLEMS OF CONSTRUCTION OF SMALL HYDROELECTRIC POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Награђени мастер рад

Годишња Награда „Димитрије Перишић“ за најбољи Мастер рад у области Просторног планирања одбрањен у 2021/22. години

Универзитет у Београду — Географски факултет, мастер студије: Просторно планирање

Кандидат: Јована Јевтовић

Ментор: др Дејан Филиповић, редовни професор, Универзитет у Београду — Географски факултет

Живимо у времену када се свет све више суочава са проблемима енергетске одрживости. Глобални проблеми све више се заштравају, са једне стране због недостатка и несигурности у снабдевању енергијом, а са друге стране имамо све веће загађење животне средине и климатске промене као последицу прекомерне потрошње енергије. Стога, један од начина да се негативни утицаји смање и да се позитивно утиче на одрживи развој јесте ефикасно коришћење енергије, што је даље створило нов оквир за вредновање обновљивих извора енергије, у овом случају хидроенергетских потенцијала. Повећање удела потрошње енергије из обновљивих извора је постало приоритет енергетске политике у земљама широм Европе. Међутим, постоји дилема да ли су ови „чисти“ извори (снага ветра, соларна енергија, биомаса, геотермална енергија и хидроенергија) заиста и еколошки прихватљиви.

У Србији се предузимају напори како би се повећала производња енергије изградњом мини хидроелектрана. Међутим, могућа реализација већег броја пројеката је доведена у питање, будући да је изградња предвиђена у заштићеним подручјима и националним парковима. Поред углавном позитивних економских ефеката у корист инвеститора, мини хидроелектране неминовно прате негативни еколошки утицаји на локалном и регионалном нивоу. И док потенцијални инвеститори настоје да остваре профитабилност на штету природе и друштва, све више јача свест људи о потреби очувања природног потенцијала земље.

Коришћење хидроенергије као одрживог извора питање је које дефинитивно у последње време заокупља велику пажњу стручне и шире јавности.

Европски парламент је усвојио *Директиву о коришћењу обновљивих извора енергије* 2008. године, која има за циљ повећање снабдевања енергијом и смањење емисије CO₂. У складу са Директивом Европског парламента и Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице из 2012. године одређен је веома амбициозан обавезујући циљ за Републику Србију који износи 27% обновљивих извора енергије у њеној бруто финалној потрошњи енергије у 2020. години.

Усвајањем горе поменутог документа, почиње активнија промоција обновљивих извора енергије (ОИЕ) у стратешким документима Републике Србије, највише кроз искоришћавање хидропотенцијала, са посебним акцентом на потенцијал малих хидроелектрана.

У Србији је планирана изградња 850 МХЕ, а до сада изграђено је њих 90, доминантно деривационог типа, у брдско-планинским подручјима Србије, на водотоковима који имају неравномеран хидролошки режим, бујичног су карактера и налазе се, углавном, у заштићеним природним подручјима (национални паркови, паркови природе, специјални резервати природе). Требало би подсетити да су заштићена подручја она подручја која одликује изражена геолошка, биолошка, екосистемска и/или предеона разноврсност, због чега се актом о заштити проглашавају заштићеним подручјима од општег интереса. У Србији је све чешћа пракса изградње МХЕ у оваквим подручјима (Национални парк „Копаноник“, Парк природе „Стара планина“, Специјални резерват природе „Јерма“ и др.).

Проблеми који су уочени изградњом постојећих МХЕ захтевају хитно преиспитивање процедура за издавање дозвола, како за планиране тако и изграђене објекте, уз забрану даље градње у заштићеним подручјима. Такође, проблем на који треба указати је и колизија између планова, као и између планова и закона, која је је у самом раду детаљније представљена.

Наставак изградње МХЕ до планираног броја (850) довео би до озбиљних екосистемских поремећаја, деградације животне средине и био би индикатор неспособности система, али и шире друштвене заједнице, да сагледају аутодеструктивност ове форме понашања у јавном животу. Кроз планове и пројекте који су тренутно актуелни, може се приметити изостајање детаљније анализе еколошких и социјалних последица изградње МХЕ, које су дефинитивно неповољне.

др Дејан Филиповић, редовни професор

